

houden van al wie macht bezit en macht misbruikt, heeft me nooit meer losgelaten.

Ik herinner mij nog levendig de dreigende toon van de begingeneriek ('La danse des flammes' van Michel Magne, dat heb ik wel moeten opzoeken). De makers van het veel bekeken en fel besproken programma waren meesters in het ontlopen van de censuur. Zo zorgden ze dat de eindmontage pas klaar was luttele momenten voor de uitzending. De minister van Informatie kreeg enkel een voorlopige versie te zien, zodat hij niet kon ingrijpen zoals toen gebruikelijk was bij de Franse openbare omroep. In de ogen van Lazareff en Barrère kon journalistiek niet anders zijn dan tegenmacht. In de nasleep van de straatprotesten van mei '68 doekten zij nog liever het programma op dan toe te geven aan de censuur van de regering-de Gaulle.

De pioniers van de Vlaamse pers dragen geen klinkende namen als Pulitzer of Hearst, maar kleurrijk en eigenzinnig waren ze wel. In 1934 werd een eerste poging ondernomen om een tabloid uit de grond te stampen. Het idee kwam uit de koker van journalist, baritonzanger, Van Goghkenner en toneelschrijver Marc Tralbaut. Na de Eerste Wereldoorlog had Tralbaut even de binnenkant van de Belgische gevangenis gezien. Hij had zich tijdens de oorlog tot het activisme bekend, een stroming binnen de Vlaamse Beweging die hoopte dat de Duitse bezetter enkele Vlaamse eisen kon helpen realiseren. De vader van Tralbaut was na zijn echtscheiding naar New York geëmigreerd. Toen Trabault hem daar ging opzoeken raakte hij onder de indruk van het aanbod in de krantenkiosken. Terug in België nam Trabault ontslag bij de socialistische krant *Volksgazet* en vond hij gehoor bij de eigenaars van de Antwerpse uitgeverij Patria, die als uitgevers van pin-upbladen enige ervaring hadden met populaire lectuur, om ook in Vlaanderen een tabloid op te richten.

De Dag, zoals de krant heette, was een unicum in het verzuilde Vlaamse perslandschap van die tijd. 'Onpartijdig morgenblad in woord

en beeld', luidde de ondertitel. De krant stak haar Vlaamsgezindheid niet onder stoelen ofbanken, maar was aan geen enkele partij of beweging verbonden. Er werd zorgvuldig aandacht besteed aan illustraties en foto's. Sensationele titels en het bijhorende scheldproza werden niet geschuwd. De krant bestond nog geen vier maanden toen ze haar schouders zette onder een wielervedstrijd van Antwerpen naar Gent en terug naar Antwerpen. De Omloop van *De Dag* eindigde voor de ogen van 20.000 opeengepakte toeschouwers op de piste in het pas geopende Sportpaleis. Het succes van de krant *De Dag* stak toen al de ogen uit van de concurrentie. In de *Gazet van Antwerpen* had men het consequent over de wedstrijd Antwerpen-Gent-Antwerpen. De naam *De Dag* kregen ze daar niet over de lippen. De kranten *Het Laatste Nieuws* en *De Morgen* hebben het consequent over De Omloop, de koers georganiseerd door de concurrerende krant *Het Volk* en later verdergezet door *Het Nieuwsblad*. De koers was een belangrijk ingrediënt van het succes van de eerste Vlaamse tabloid. Patria beschikte als enige drukkerij in Vlaanderen over een belinograaf, een toestel waarmee foto's verzonden konden worden via de telefoon of de telegraaf. *De Dag* kon zo al de ochtend na een rit in de Ronde van Frankrijk foto's publiceren van de heroïsche exploten van de Vlaamse coureurs.

Maar tijdens de Tweede Wereldoorlog liep het fout. Op aandringen van de nazibezetter werd een VNV'er (het VNV was de extreemrechtse Vlaamse partij die sympathiseerde met de nazi's) als hoofdredacteur benoemd en ondertussen deed uitgeverij Patria, volgens de socialistische *Volksgazet* 'de grootste moffendrukkerij van Antwerpen', goede zaken dankzij het drukwerk van collaborerende organisaties.

De Dag speelde een niet onbelangrijke rol in het ronselen van Vlaamse jongens voor het Oostfront waar ze onder leiding van de nazi's vochten tegen de Sovjetlegers. Na de bevrijding van Antwerpen probeerde Patria op de persen van *De Dag* snel een nieuw dagblad te drukken: *De Tijd*, dat overigens niets te maken had met de huidige financieel-eco-

nomische krant. Na luid protest in antifascistische kringen greep het gerecht in en de verspreiding van *De Tijd* werd verboden. Uitgeverij en drukkerij Patria werd onder sekwester geplaatst door de Belgische staat. Er dook al snel een onverwachte koper op: de bankier en eigenaar van rubber-, koffie- en palmboomplantages in koloniaal Congo Cyriel 'Bill' Van Thillo. 'Moet je nu wat weten, Bill Van Thillo heeft een drukkerij gekocht, en hij kent er niets van', werd gefluisterd in de financiële middens van Antwerpen. Van Thillo zelf zag het als een goede belegging en meteen had hij ook een oplossing gevonden voor een prangende erfeniskwestie. Hij had drie zonen en er was er maar één die in zijn sporen kon treden als bankier van de lokale Antwerpse bank die later Het Spaarkrediet werd. Misschien konden de andere twee broers hun geluk zoeken in de uitgevers- en drukkersbranche.

Patria werd opgesplitst in drukkerij Astra en uitgeverij Sparta. Om de persen te laten draaien werden twee bladen uit de tijd van Patria in leven gehouden: het Vlaams-nationalistische en rechts-conservatieve weekblad *De Post* en het mannenblad *Piccolo* dat met de paginagrote foto's van pin-ups in badpak en seksistische moppen enige aanhang genoot. Opvallend was dat zowat de hele top bij die twee bedrijven bestond uit lieden die tijdens de oorlog met de nazi's hadden geheuld. Bill Van Thillo werd daarvoor zelfs op het matje geroepen door het Antwerpse parket. 'Dat is niet in strijd met de wetsbepalingen', zei hij tegen de commissaris die hem ondervroeg. 'Bill was nooit actief in de Vlaamse Beweging, hij bleef in de schaduw, hij sponsorde', verklaarde een vriend, de Antwerpse notaris Richard Celis. 'De kinderen wisten dat hun vader in zaken was maar op de vraag wat precies grapte hij steeds: ik bezit niets tenzij mijn geweren.' Bill was een verwoed jager. Het enige dat herinnerde aan zijn politieke betrokkenheid is dat zijn naam gebeiteld stond in het IJzermonument in Diksmuide. Bill vond discretie het hoogste goed. Zijn nazaten kregen dat met de paplepel ingegeven. Zijn broers Renaat, een ingenieur van Agfa-Gevaert, en Edmond, een dokter, waren wel openlijk actief in de collaboratie.

Renaat was hoofdredacteur van *De Arbeidsman*, het 'Maandblad van den Vrijwilligen Arbeidsdienst voor Vlaanderen'. Het blad werd uitgegeven door DPG, de Dienst voor Propaganda. Renaat richtte ook de Vlaamsche Voetbalbond op en werd er voorzitter van.

Door het roemloze einde van de eerste Vlaamse 'onpartijdige' tabloid werd de rust in het verzuilde Vlaamse krantenlandschap hersteld. Kranten waren in Vlaanderen een zaak van geëngageerde ondernemers, werknemersorganisaties en politieke partijen die er hun ideologische visie mee probeerden te verspreiden. Het medialandschap was daardoor van nature divers en elke krant stippelde onafhankelijk een eigen koers uit. De verknochtheid aan het gedachtegoed was groter dan de zorg om winst en verlies op de jaarrekening. De verzuiling had één groot voordeel in vergelijking met de huidige mainstreammedia: de lezer wist welk vlees hij in de kuip had. Lezers moesten niet bij elk artikel proberen te raden welke bron het bericht had ingefluisterd of uit welke hoek de wind nu weer waaide en wat de achterliggende redenen waren voor de publicatie.

Op de Brusselse Jacqmainlaan betrokken de twee belangrijkste Vlaamse kranten aanpalende panden. Julius Hoste junior van *Het Laatste Nieuws* en Frans Van Cauwelaert van *De Standaard* mochten dan wel concurrenten zijn op commercieel en ideologisch vlak, ze vonden elkaar in de strijd voor de ontvoogding van de Vlamingen die toen nog gebukt gingen onder en onderdrukt werden door een Franstalige bourgeoisie. Tijdens de Eerste Wereldoorlog sloegen ze zelfs even de handen in elkaar en gaven ze het weekblad *Vrij België* uit dat in het oorlogsvrije Den Haag werd gedrukt en 'overal en nergens' in Vlaanderen verkrijgbaar was.

Hoste zette zich hard in voor het Nederlandstalige theater van de KVS in de hoofdstad, waar zijn vader nog volle zalen had gelokt met zijn patriotische melodrama's. Julius Hoste senior had ook het geld verzameld